

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

YVES BOT

της 12ης Μαΐου 2009¹

1. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να διευκρινίσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν για τον κοινωνικό δικαστή από την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, όταν αυτός λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη ένα λόγο δημοσίας τάξεως.

λαιοειδών που είχε εγκρίνει προ πολλού το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατόπιν προτάσεώς της, σύμφωνα με τις σχετικές στον τομέα του ειδικού φόρου κατανάλωσης οδηγίες.

2. Το υπό εξέταση ζήτημα τίθεται στο πλαίσιο αιτήσεως αναίρεσεως ασκηθείσας από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 12ης Δεκεμβρίου 2007, Ιρλανδία κ.λπ. κατά Επιτροπής², με την οποία το δικαστήριο αυτό ακύρωσε την απόφαση 2006/323/EK της Επιτροπής, της 7ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με την απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών που χρησιμοποιούνται ως καύσιμα για την παραγωγή αλουμίνας στην περιοχή Gardanne, στην περιοχή Shannon και στη Σαρδηνία, η οποία εφαρμόζεται αντίστοιχα από τη Γαλλία, την Ιρλανδία και την Ιταλία³.

4. Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή έκρινε ότι οι εν λόγω απαλλαγές δεν αποτελούσαν υφιστάμενες ενισχύσεις αλλά νέες, οι οποίες, συνεπώς, έπρεπε καταρχήν να ανακτηθούν από τους δικαιούχους τους. Η Επιτροπή δέχθηκε, ωστόσο, ότι οι αποφάσεις του Συμβουλίου με τις οποίες εγκρίθηκαν οι ενισχύσεις αυτές είχαν δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη συμβατότητά τους με τους κανόνες της κοινής αγοράς. Ως εκ τούτου, διέταξε την ανάκτησή τους από της δημοσιεύσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* των αποφάσεων περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας ελέγχου των εν λόγω απαλλαγών, βάσει των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις.

3. Με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή χαρακτήρισε ως ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά κρατικές ενισχύσεις τις απαλλαγές από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης πετρε-

5. Η επίδικη απόφαση αποτέλεσε αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως εκ μέρους της

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Συνεκδικασθείσες αποφάσεις T-50/06, T-56/06, T-60/06, T-62/06 και T-69/06, στο εξής: ανατρεψιβαλλόμενη απόφαση.

3 — ΕΕ 2006, L 119, σ. 12, στο εξής: επίδικη απόφαση.

Ιρλανδίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας, καθώς και δύο εταιριών, της Eurallumina SpA⁴ και της Aughinish Alumina Ltd⁵.

του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

6. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο έλαβε αυτεπαγγέλτως υπόψη ένα λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από το ότι η επίδικη απόφαση έπασχε πλημμελή αιτιολογία λόγω του ότι όριζε, χωρίς καμία εξήγηση, ότι οι επίμαχες απαλλαγές δεν αποτελούσαν υφιστάμενες ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου⁶.

7. Το Πρωτοδικείο ακύρωσε την επίδικη απόφαση βάσει αυτού του λόγου ακυρώσεως, χωρίς προηγουμένως να καλέσει τους διαδίκους να υποβάλουν παρατηρήσεις επί του λόγου αυτού.

8. Η Επιτροπή, προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως, προβάλλει σειρά λόγων αναιρέσεως. Υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο, πρώτον, δεν είχε δικαίωμα να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη τον επίμαχο λόγο ακυρώσεως και, δεύτερον, παραβίασε την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως. Ζητεί επίσης από το Δικαστήριο να κρίνει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι εσφαλμένη, στο μέτρο που διαπιστώνει ότι η επίδικη απόφαση εκδόθηκε κατά παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τη μη εφαρμογή

9. Θα προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει ότι το Πρωτοδικείο είχε σαφώς δικαίωμα να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη αυτόν τον λόγο ακυρώσεως, όφειλε όμως, σύμφωνα με την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, να καλέσει τους διαδίκους να υποβάλουν παρατηρήσεις επί του λόγου αυτού. Κατά την άποψή μου, η μη τήρηση της επιταγής αυτής υπαγορεύει την ακύρωση της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

10. Ζητώ επίσης από το Δικαστήριο να κρίνει ότι η επίδικη απόφαση δεν πάσχει πλημμελή αιτιολογία όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 και να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου προκειμένου να εξεταστούν οι λόγοι ακυρώσεως της αποφάσεως αυτής που προβλήθηκαν από τα τρία κράτη μέλη και τις δύο εταιρίες.

I — Το νομικό πλαίσιο

A — Οι οδηγίες περί των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα πετρελαιοειδή

4 — Στο εξής: Eurallumina.

5 — Στο εξής: Aughinish Alumina.

6 — Κανονισμός της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88] ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1).

11. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης που επιβάλλονται στα πετρελαιοειδή αποτέλεσαν

αντικείμενο πολλών οδηγιών, ήτοι της οδηγίας 92/81/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στα πετρελαιοειδή⁷, της οδηγίας 92/82/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, για την προσέγγιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα πετρελαιοειδή⁸, και της οδηγίας 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας⁹, που κατήργησε τις οδηγίες 92/81 και 92/82 από τις 31 Δεκεμβρίου 2003.

τη δυνατότητα να εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2006 τους μειωμένους συντελεστές ή τις απαλλαγές που αριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας, που προβλέπει τις απαλλαγές από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης βαρέος μαζούτ που χρησιμοποιείται ως καύσιμο για την παραγωγή αλουμίνας στην περιοχή Gardanne, στην περιοχή Shannop και στη Σαρδηνία.

B — Το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων

12. Βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/81, το Συμβούλιο μπορούσε, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, να εξουσιοδοτήσει τα κράτη μέλη να προβλέψουν περαιτέρω απαλλαγές ή μειώσεις φόρου κατανάλωσης, πέραν των προβλεπόμενων από την οδηγία αυτή απαλλαγών ή μειώσεων.

1. Η Συνθήκη ΕΚ

13. Με το άρθρο της 2, παράγραφος 4, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, η οδηγία 2003/96 προέβλεψε ότι δεν είχε εφαρμογή στις περιπτώσεις ενεργειακών προϊόντων διπλής χρήσεως, ήτοι στα προϊόντα που προορίζονται τόσο για χρήση ως καύσιμα, όσο και για άλλες χρήσεις. Πράγματι, από 31ης Δεκεμβρίου 2003, ημερομηνία θέσεως της οδηγίας αυτής σε εφαρμογή, δεν προβλέπεται πλέον ελάχιστος συντελεστής ειδικού φόρου κατανάλωσης βαρέος μαζούτ για την παραγωγή αλουμίνας. Επιπλέον, με το άρθρο 18, παράγραφος 1, η οδηγία 2003/96 παρέσχε στα κράτη μέλη, υπό τον όρο της προηγούμενης εξετάσεως από το Συμβούλιο,

14. Το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ ορίζει τα εξής:

«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.»

7 — ΕΕ L 316, σ. 12.

8 — ΕΕ L 316, σ. 19.

9 — ΕΕ L 283, σ. 51.

15. Το άρθρο 88 ΕΚ προβλέπει τα εξής:

πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.»

«1. Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, εξετάζει διαρκώς τα καθεστώτα ενισχύσεων που υφίστανται στα κράτη αυτά. Τους προτείνει τα κατάλληλα μέτρα που απαιτεί η προοδευτική ανάπτυξη και η λειτουργία της κοινής αγοράς.

2. Ο κανονισμός 659/1999

2. Αν η Επιτροπή διαπιστώσει, αφού τάξει προηγουμένως στους ενδιαφερόμενους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, ότι ενίσχυση που χορηγείται από ένα κράτος ή με κρατικούς πόρους δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά κατά το άρθρο 87 [ή] ότι η ενίσχυση αυτή εφαρμόζεται καταχρηστικώς, αποφασίζει ότι το εν λόγω κράτος οφείλει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει εντός προθεσμίας που η ίδια καθορίζει.

16. Κατά το άρθρο 1, στοιχείο β', του κανονισμού 659/1999, ως «υφιστάμενη ενίσχυση» νοείται:

«[...]

[...]

3. Η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, κατά το άρθρο 87, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα

ν) κάθε ενίσχυση που θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση εφόσον μπορεί να αποδειχθεί ότι όταν τέθηκε σε ισχύ δεν αποτελούσε ενίσχυση, αλλά στη συνέχεια έγινε ενίσχυση λόγω της εξέλιξης της κοινής αγοράς και χωρίς να μεταβληθεί από το κράτος μέλος. Όταν ορισμένα μέτρα μετατρέπονται σε ενισχύσεις λόγω της ελευθέρωσης μιας δραστηριότητας από την κοινοτική νομοθεσία, τα μέτρα αυτά δεν θεωρούνται ως υφιστάμενη ενίσχυση μετά την ταχθείσα ημερομηνία ελευθέρωσης.»

II — Το ιστορικό της διαφοράς

17. Η Ιρλανδία από το 1983, η Ιταλική Δημοκρατία από το 1993 και η Γαλλική Δημοκρατία από το 1997 προβλέπουν απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αλουμίνας στην περιοχή Shannon, στη Σαρδηνία και στην περιοχή Gardanne, αντιστοίχως.

18. Οι απαλλαγές αυτές χορηγήθηκαν με τις αποφάσεις 92/510/ΕΟΚ του Συμβουλίου¹⁰, 93/697/ΕΚ του Συμβουλίου¹¹ και 97/425/ΕΚ του Συμβουλίου¹². Η ισχύς των επίμαχων απαλλαγών παρατάθηκε επανειλημμένως και για τελευταία φορά με την απόφαση 2001/224/ΕΚ¹³ μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2006.

19. Με την πέμπτη αιτιολογική σκέψη της, η απόφαση 2001/224 διευκρίνισε ότι δεν προδικάζει την έκβαση διαδικασιών οι οποίες

10 — Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 1992 για την εξουσιοδότηση των κρατών μελών να συνεχίσουν να εφαρμόζουν σε ορισμένα πετρελαιοειδή που χρησιμοποιούνται για συγκεκριμένους σκοπούς, τους υφιστάμενους μειωμένους συντελεστές ειδικών φόρων κατανάλωσης ή τις υφιστάμενες απαλλαγές από ειδικούς φόρους κατανάλωσης, σύμφωνα με τις διαδικασίες του άρθρου 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/81/ΕΟΚ (ΕΕ L 316, σ. 16).

11 — Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1993, με την οποία επιτρέπεται σε ορισμένα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ή να συνεχίσουν να εφαρμόζουν σε ορισμένα πετρελαιοειδή όταν χρησιμοποιούνται για συγκεκριμένους σκοπούς, μειωμένους συντελεστές ειδικών φόρων κατανάλωσης ή απαλλαγές από ειδικούς φόρους κατανάλωσης, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/81/ΕΟΚ (ΕΕ L 321, σ. 29).

12 — Απόφαση του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997, για την εξουσιοδότηση κρατών μελών να εφαρμόσουν και να εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν σε ορισμένα πετρελαιοειδή, όταν χρησιμοποιούνται για συγκεκριμένους σκοπούς, τους ισχύοντες μειωμένους συντελεστές του ειδικού φόρου κατανάλωσης ή τις απαλλαγές από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην οδηγία 92/81/ΕΟΚ (ΕΕ L 321, σ. 29).

13 — Απόφαση 2001/224/ΕΚ, του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, σχετικά με τους μειωμένους συντελεστές ειδικών φόρων κατανάλωσης και τις απαλλαγές από τους φόρους αυτούς, όσον αφορά ορισμένα πετρελαιοειδή που χρησιμοποιούνται για ειδικούς σκοπούς (ΕΕ L 84, σ. 23).

αφορούν τις στρεβλώσεις της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς και ενδέχεται να κινηθούν ιδίως βάσει των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ, και ότι δεν απαλλάσσει τα κράτη μέλη από την υποχρέωση να κοινοποιούν στην Επιτροπή, βάσει του άρθρου 88 ΕΚ, τις τυχόν χορηγούμενες κρατικές ενισχύσεις.

20. Με τρεις αποφάσεις της 30ής Οκτωβρίου 2001, που δημοσιεύθηκαν στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* στις 2 Φεβρουαρίου 2002¹⁴, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ για καθμία από τις επίμαχες απαλλαγές. Μετά το πέρας της διαδικασίας αυτής, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση.

21. Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή έκρινε ότι οι απαλλαγές που χορηγήθηκαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2004, ημερομηνία θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας 2003/96, αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

22. Η Επιτροπή επισήμανε ότι οι εν λόγω απαλλαγές δεν έπρεπε να θεωρηθούν υφιστάμενες ενισχύσεις αλλά νέες. Στήριξε την εκτίμηση αυτή, μεταξύ άλλων, στη διαπίστωση ότι οι επίμαχες απαλλαγές δεν υφίσταντο πριν τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης στα οικεία κράτη μέλη, ότι ουδέποτε εγκρί-

14 — ΕΕ C 30, σ. 17, 21 και 25, αντιστοίχως.

θηκαν από το Συμβούλιο ή από την ίδια βάση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις και ότι οι διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 5, του κανονισμού 659/1999 δεν είχαν εφαρμογή¹⁵.

23. Με την 69η αιτιολογική σκέψη της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω.

24. Η Επιτροπή εξήγησε, ακολούθως, τους λόγους για τους οποίους οι επίμαχες ενισχύσεις ήταν, κατά την άποψή της, ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.

25. Όσον αφορά τις χορηγηθείσες από 1ης Ιανουαρίου 2004 απαλλαγές, η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει την τυπική διαδικασία ελέγχου του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

26. Η Επιτροπή εξέτασε, τέλος, αν πρέπει να ανακτηθούν οι ενισχύσεις που αντιστοιχούν

στις χορηγηθείσες μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2003 απαλλαγές. Υπενθύμισε ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να ανακτούν τις παράνομες ενισχύσεις που κρίθηκαν ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά, εκτός αν η ανάκτηση αυτή αντιβαίνει σε γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου όπως η αρχή προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ή η αρχή ασφάλειας δικαίου.

27. Η Επιτροπή έκρινε ότι, λαμβανομένων υπόψη των αποφάσεων χορηγήσεως απαλλαγών και του γεγονότος ότι οι αποφάσεις αυτές, περιλαμβανομένης της αποφάσεως 2001/224, είχαν εκδοθεί κατόπιν προτάσεώς της, οι δικαιούχοι των επίμαχων απαλλαγών βασιμώς επικαλούνταν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς τη συμβατότητα των απαλλαγών αυτών με το κοινοτικό δίκαιο εν γένει, τούτο όμως μέχρι τις 2 Φεβρουαρίου 2002, ημερομηνία δημοσιεύσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* των αποφάσεων κινήσεως της προβλεπόμενης στο άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ διαδικασίας.

28. Στο διατακτικό της επίδικης αποφάσεως αναφέρεται ότι οι επίμαχες απαλλαγές που χορηγήθηκαν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2003 συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, ότι οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από την 3η Φεβρουαρίου 2002 έως την 31η Δεκεμβρίου 2003 είναι ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά, στο μέτρο που οι δικαιούχοι τους δεν έχουν καταβάλει συντελεστή τουλάχιστον 13,01 ευρώ ανά 1000 kg βαρέος μαζούτ και ότι οι εν λόγω ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά ενισχύσεις πρέπει να ανακτηθούν από τα τρία οικεία κράτη μέλη.

15 — Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι μια ενίσχυση θεωρείται εγκεκριμένη εφόσον κοινοποιηθεί στην Επιτροπή και εφόσον η Επιτροπή δεν έχει εκδώσει απόφαση εντός προθεσμίας δύο μηνών.

III — Η ενόπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

29. Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 16, 17 και 23 Φεβρουαρίου 2006 η Ιταλική Δημοκρατία, η Ιρλανδία, η Γαλλική Δημοκρατία, η Euralumina και η Aughinish Alumina άσκησαν προσφυγές ζητώντας την εν όλω ή εν μέρει ακύρωση της επίδικης αποφάσεως. Το Πρωτοδικείο αποφάσισε τη συνεκδίκηση των διαφόρων υποθέσεων προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και της εκδόσεως αποφάσεως.

30. Κατά την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς προέβαλαν κατ' ουσίαν 23 λόγους ακυρώσεως αντλούμενους, μεταξύ άλλων, από εσφαλμένο χαρακτηρισμό των επίμαχων απαλλαγών ως νέων ενισχύσεων, ενώ πρόκειται για υφιστάμενες ενισχύσεις, και από παραβίαση των αρχών προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, ασφάλειας δικαίου, τηρήσεως εύλογης προθεσμίας, τεκμηρίου εγκυρότητας, *lex specialis derogat legi generali*, πρακτικής αποτελεσματικότητας και χρηστής διοικήσεως. Επικαλέστηκαν επίσης παράβαση του άρθρου 87 ΕΚ και της υποχρέωσης αιτιολογήσεως όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου αυτού.

31. Με τη σκέψη 46 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ωστόσο, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι έκρινε σκόπιμο να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη ένα λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από πλημμελή αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως, όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

32. Αφού υπενθύμισε ότι η ελλιπής ή ανεπαρκής αιτιολογία αποτελεί λόγο δημοσίας τάξεως ο οποίος πρέπει να λαμβάνεται αυτεπαγγέλτως υπόψη από τον κοινοτικό δικαστή και παρέθεσε τη νομολογία περί του περιεχομένου της υποχρέωσης αιτιολογήσεως μιας κοινοτικής πράξεως, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή εξέτασε αν οι επίμαχες απαλλαγές αποτελούν νέες ή υφιστάμενες ενισχύσεις και διαπίστωσε ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω, χωρίς να εξηγήσει τους σχετικούς λόγους.

33. Το Πρωτοδικείο έκρινε, με τις σκέψεις 56 έως 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι ακόλουθες ιδιαίτερες περιστάσεις επέβαλλαν στην Επιτροπή την υποχρέωση να αιτιολογήσει ειδικώς τη μη εφαρμογή της διατάξεως αυτής.

34. Πρώτον, με πολλές από τις εγκρίνουσες τις επίμαχες απαλλαγές αποφάσεις, η Επιτροπή δέχεται ότι οι απαλλαγές αυτές δεν συνεπάγονται στρέβλωση του ανταγωνισμού, ενώ από κανένα σημείο της επίδικης αποφάσεως δεν προκύπτει ότι η έννοια της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού έχει διαφορετικό περιεχόμενο στον φορολογικό τομέα και στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Πολλές από τις αποφάσεις αυτές αναφέρουν επίσης ότι η Επιτροπή θα εξετάζει τακτικώς τις επίμαχες απαλλαγές προκειμένου να εξασφαλίσει τη συμβατότητά τους με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και με άλλους σκοπούς της Συνθήκης.

35. Δεύτερον, με την 97η αιτιολογική σκέψη της επίδικης απόφασεως, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι οι εν λόγω εγκρίνουσες απαλλαγές αποφάσεις, που εκδόθηκαν κατόπιν δικών της προτάσεων, δημιούργησαν την εντύπωση ότι οι επίμαχες απαλλαγές δεν μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως κρατικές ενισχύσεις κατά τη θέση τους σε ισχύ. Το ότι η εν λόγω αιτιολογική σκέψη περιλαμβάνεται στο σχετικό με την ανάκτηση των ενισχύσεων τμήμα της επίδικης απόφασεως, κατά το Πρωτοδικείο, δεν επηρεάζει το περιεχόμενο της από πλευράς του χαρακτηρισμού των επίμαχων απαλλαγών ως κρατικών ενισχύσεων.

36. Τρίτον, οι επίμαχες απαλλαγές εγκρίθηκαν και ανανεώθηκαν από το Συμβούλιο κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής και, πέραν της απόφασεως 2001/224, καμία από τις αποφάσεις αυτές δεν έκανε λόγο για ενδεχόμενη αντίφαση προς τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων. Με την 96η αιτιολογική σκέψη της επίδικης απόφασεως, η Επιτροπή τονίζει ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν αναμένουν από την Επιτροπή να υποβάλει στο Συμβούλιο προτάσεις ασυμβίβαστες προς τις διατάξεις της Συνθήκης.

37. Το Πρωτοδικείο κατέληξε, βάσει των περιστάσεων αυτών, στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει από το άρθρο 253 ΕΚ, όσον αφορά τη μη εφαρμογή, εν προκειμένω, του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

38. Το Πρωτοδικείο ακύρωσε την επίδικη απόφαση και καταδίκασε την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

IV — Η αίτηση αναιρέσεως

39. Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, να αναπέμψει τη διαφορά στο Πρωτοδικείο και να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.

40. Η Ιρλανδία, η Γαλλική Δημοκρατία, η Ιταλική Δημοκρατία, η Eurallumina SpA και η Aughinish Alumina Ltd ζητούν από το Δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

41. Επικουρικώς, η Eurallumina SpA ζητεί από το Δικαστήριο, στην περίπτωση κατά την οποία δεχθεί τον έκτο λόγο αναιρέσεως, με τον οποίο η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να ακυρώσει την επίδικη απόφαση στο μέτρο που επεξέτεινε την τυπική διαδικασία ελέγχου στις θεσπισθείσες μετά την 31η Δεκεμβρίου 2003 επίμαχες απαλλαγές, να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση μόνον επί του σημείου αυτού.

42. Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης απόφασεως και αναπομπής των υποθέσεων ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή προβάλλει έξι λόγους.

43. Με τον πρώτο λόγο αναίρεσεως ζητείται να διαπιστωθεί ότι το Πρωτοδικείο ενήργησε καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητάς του, στο μέτρο που έλαβε αυτεπαγγέλτως υπόψη τον σχετικό με πλημμελή αιτιολογία λόγο ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως. Ο δεύτερος λόγος αναίρεσεως αντλείται από παραβίαση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως και προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Ο τρίτος λόγος αναίρεσεως έχει ως σκοπό να αποδειχθεί ότι το ζήτημα αν οι επίμαχες ενισχύσεις εμπίπτουν στο άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν μπορούσε να εξετασθεί. Με τον τέταρτο και τον πέμπτο λόγο αναίρεσεως, η Επιτροπή επιδιώκει να αποδείξει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η επίμαχη απόφαση εκδόθηκε κατά παράβαση της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999. Τέλος, με τον έκτο λόγο αναίρεσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να ακυρώσει την επίδικη απόφαση με την αιτιολογία ότι επεκτείνει την τυπική διαδικασία ελέγχου στις απαλλαγές που χορηγήθηκαν μετά την 31η Δεκεμβρίου 2003.

44. Πριν από την εξέταση των λόγων αναίρεσεως, υπενθυμίζεται ότι, με τη σκέψη 46 της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι έκρινε σκόπιμο να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη τον λόγο αναίρεσεως που αντλείται από πλημμελή αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως, όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

45. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επιβεβαιώθηκε ότι, μολονότι οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς αμφισβήτησαν όντως τον εκ μέρους της Επιτροπής χαρακτηρισμό των επίμαχων απαλλαγών ως νέων ενισχύσεων, στο πλαίσιο της επίδικης αποφάσεως,

και υποστήριξαν ότι οι απαλλαγές αυτές έπρεπε να χαρακτηρισθούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις, εντούτοις σε κανένα σημείο δεν στήριξαν την επιχειρηματολογία τους στις διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999¹⁶.

46. Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί δεδομένο, για τις εκτιμήσεις που ακολουθούν, αφενός, ότι οι διάδικοι δεν υποστήριξαν ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι οι επίμαχες απαλλαγές έπρεπε να χαρακτηρισθούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 και, αφετέρου, ότι ο λόγος ακυρώσεως που ελήφθη αυτεπαγγέλτως υπόψη από το Πρωτοδικείο και αντλείται από παράβαση της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τη μη εφαρμογή της διάταξης αυτής δεν συζητήθηκε ούτε προβλήθηκε από τους διαδίκους.

A — Επί του πρώτου λόγου αναίρεσεως

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

47. Ο πρώτος λόγος αναίρεσεως αντλείται, τυπικώς, από αναρμοδιότητα του Πρωτοδι-

16 — Η Ιρλανδία και η Aughinish Alumina υποστήριξαν ότι οι επίμαχες απαλλαγές αποτελούσαν υφιστάμενες ενισχύσεις βάσει, αφενός, του άρθρου 1, στοιχείο β', ii, του κανονισμού 659/1999, λόγω της μη εκδόσεως αποφάσεως από την Επιτροπή εντός των δύο μηνών από την κοινοποίηση της ενισχύσεως, και, αφετέρου, των διατάξεων του άρθρου 1, στοιχείο β', iv, σε συνδυασμό με το άρθρο 15, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, λόγω του ότι υφίσταντο ήδη τουλάχιστον επί μια δεκαετία και αντιστοιχούσαν σε δεσμευτικές ένομες υποχρεώσεις που είχε αναλάβει η Ιρλανδία πριν από την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η Ιταλική Δημοκρατία επικαλέστηκε το άρθρο 1, στοιχείο β', ii του κανονισμού 659/1999, υποστηρίζοντας ότι το Συμβούλιο ενέκρινε τακτικά τις εν λόγω απαλλαγές.

κείου, πλημμέλειες κατά τη διαδικασία που θίγουν τα συμφέροντα της αναιρεσιούσας, παραβίαση της αρχής της ελεύθερης διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς και παράβαση των διατάξεων του άρθρου 230 ΕΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 253 ΕΚ, καθώς και του άρθρου 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και των άρθρων 44, παράγραφος 1, και 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

48. Αυτός ο λόγος αναιρέσεως περιλαμβάνει δύο σκέλη.

49. Στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο, λαμβάνοντας αυτεπαγγέλτως υπόψη τον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από πλημμελή αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως, εξήλθε του πλαισίου της διαφοράς, όπως καθορίστηκε από τους διαδίκους, ενεργώντας καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητάς του, παραβίασε την αρχή της ελεύθερης διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς, αποφάνθηκε *ultra petita* και υπέπεσε σε διαδικαστική πλημμέλεια θίγοντας τα συμφέροντα της Επιτροπής.

50. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, λαμβανομένων υπόψη των υποχρεώσεων του εθνικού δικαστή για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, όπως καθορίστηκαν με τις αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 1995, *van Schijndel* και *van Veen*¹⁷, και της 7ης Ιουνίου 2007, *van der Weerd* κ.λπ.¹⁸, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη τον επίμαχο λόγο ακυρώσεως, καθόσον αυτός

ο λόγος ουδεμία σχέση έχει με τους 23 λόγους ακυρώσεως που προέβησαν οι διάδικοι. Οι διάδικοι δεν υποστήριξαν σε κανένα σημείο ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 μπορούσε να ασκήσει επιρροή.

51. Αυτός ο λόγος ακυρώσεως δεν έχει κατεχοχήν καμία σχέση με τα πραγματικά περιστατικά που απορρέουν από τους φακέλους των πέντε συνεκδικαζόμενων υποθέσεων, από τους οποίους δεν προκύπτει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι οι επίμαχες απαλλαγές δεν αποτελούσαν ενισχύσεις όταν θεσπίστηκαν, αλλά απέκτησαν την ιδιότητα αυτή σε μεταγενέστερο στάδιο, λόγω της εξελίξεως της κοινής αγοράς.

52. Στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο λόγος ακυρώσεως που εξετάστηκε αυτεπαγγέλτως δεν αφορά, στην πραγματικότητα, την αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως, αλλά την ουσιαστική νομιμότητά της, καθόσον η αιτιολογία την οποία απαιτεί το Πρωτοδικείο δεν είναι αναγκαία ούτε για να γνωρίζουν οι ενδιαφερόμενοι τους δικαιολογητικούς λόγους της επίδικης αποφάσεως, ούτε για να μπορεί ο δικαστής να ασκήσει τον έλεγχο του. Το Πρωτοδικείο, συνεπώς, παρέβη τους κανόνες περί του ρόλου του κοινοτικού δικαστή όσον αφορά τον έλεγχο της αιτιολογίας των προσβαλλόμενων πράξεων, όπως διευκρινίστηκαν με τη νομολογία και, ειδικότερα, με την απόφαση της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά *Sytraval* και *Brink's France*¹⁹, με την οποία το Δικαστήριο διέκρινε σαφώς μεταξύ των λόγων που αφορούν την εξωτερική νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης, τους οποίους ο κοινοτικός δικαστής πρέπει, αν παραστεί ανάγκη, να λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως, και των λόγων που αφορούν την εσωτερική νομιμότητα, οι οποίοι μπορούν να εξετασθούν μόνον εφόσον προβλήθηκαν από τους διαδίκους.

17 — Συνεκδικασθείσες αποφάσεις C-430/93 και C-431/93, Συλλογή 1995, σ. I-4705.

18 — Συνεκδικασθείσες αποφάσεις C-222/05 έως C-225/05, Συλλογή 2007, σ. I-4233.

19 — Υπόθεση C-367/95 P, Συλλογή 1998, σ. I-1719.

53. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο, λαμβάνοντας αυτεπαγγέλτως υπόψη τον επίμαχο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος στην πραγματικότητα αφορά την ουσία της επίδικης αποφάσεως, δεν τήρησε, ομοίως, τους κανόνες περί της υποχρεώσεως προβολής των ισχυρισμών με το δικόγραφο της προσφυγής που προβλέπουν το άρθρο 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και τα άρθρα 44, παράγραφος 1, και 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

54. Οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς βάλλουν κατά του επιχειρήματος αυτού.

2. Εκτίμηση

55. Όπως και οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς, φρονώ ότι οι αιτιάσεις που προβάλλει η Επιτροπή στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναιρέσεως δεν είναι βάσιμες.

56. Όσον αφορά, πρώτον, το πρώτο σκέλος του, η αρμοδιότητα του κοινοτικού δικαστή να λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη λόγο ακυρώσεως όπως αυτεπαγγέλτως εξετασθείς από το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να καθορισθεί βάσει των προαναφερθεισών αποφάσεων van Schijndel και van Veen ή van der Weerd κ.λπ., στις οποίες παραπέμπει η Επιτροπή.

57. Οι αποφάσεις αυτές αφορούν την πλαισίωση της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών από τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Το ζήτημα που εξετάζουν είναι το αν ένας εθνικός δικαστής, εφόσον το εθνικό δικονομικό δίκαιο του παρέχει τη δυνατότητα να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη έναν αντλούμενο από το εσωτερικό δίκαιο ισχυρισμό, οφείλει να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου βάσει των αρχών αυτών. Οι εν λόγω αποφάσεις αποσαφηνίζουν, μεταξύ άλλων, το ζήτημα αν η αρχή της αποτελεσματικότητας υποχρεώνει τον εθνικό δικαστή να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη έναν αντλούμενο από το κοινοτικό δίκαιο ισχυρισμό, όταν το εθνικό δικονομικό δίκαιο δεν του παρέχει τη σχετική δυνατότητα όσον αφορά ισχυρισμό αντλούμενο από το εσωτερικό δίκαιο. Στο πλαίσιο αυτό διαπιστώθηκε, με την προαναφερθείσα απόφαση van der Weerd κ.λπ., ότι ο εθνικός δικαστής δεν υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, εφόσον οι διάδικοι είχαν τη δυνατότητα να προβάλουν τέτοιου είδους ισχυρισμό κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας.

58. Αυτός ο περιορισμός του περιεχομένου της αρχής της αποτελεσματικότητας δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση, στην οποία τίθεται ζήτημα εκτιμήσεως της αρμοδιότητας του κοινοτικού δικαστή. Η εν λόγω αρμοδιότητα απορρέει από αυτόνομους κανόνες που άπτονται είτε της διαδικασίας ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, είτε της νομολογίας.

59. Βεβαίως, όπως ορθώς υπενθύμισε η Επιτροπή, από τους κανόνες αυτούς και ιδίως από τα άρθρα 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου προκύπτει επίσης ότι η διαφορά καθορίζεται

και οριοθετείται από τους διαδίκους. Συνεπώς, η απόφαση του κοινοτικού δικαστή πρέπει να περιορίζεται στα αιτήματα των διαδίκων. Επίσης, ο κοινοτικός δικαστής πρέπει να αποφαινεται επί των αιτημάτων αυτών στο πλαίσιο των νομικών και πραγματικών στοιχείων που υποβάλλουν στην κρίση του οι διάδικοι.

60. Ο ρόλος του κοινοτικού δικαστή, πάντως, δεν είναι παθητικός και δεν μπορεί να περιορίζεται στην αξιολόγηση της ποιότητας των θέσεων των διαδίκων και στην αυστηρή προσκόλλησή του στους ισχυρισμούς και τα επιχειρήματα που αυτοί προβάλλουν. Πράγματι, ο κοινοτικός δικαστής δεν έχει ως μοναδικό καθήκον του τη διαιτησία. Οφείλει επίσης, βάσει του άρθρου 220 ΕΚ, να εξασφαλίζει την τήρηση του κοινοτικού δικαίου.

61. Οι κανόνες που άπτονται της διαδικασίας ενώπιον του κοινοτικού δικαστή και η νομολογία καθόρισαν, συνεπώς, σειρά περιπτώσεων στις οποίες ο κοινοτικός δικαστής, προς εκπλήρωση του σχετικού με την εκτίμηση της νομιμότητας καθήκοντός του, έχει αρμοδιότητα αυτεπάγγελτης εξετάσεως νομικού ισχυρισμού.

62. Δυνάμει του Κανονισμού Διαδικασίας, ο κοινοτικός δικαστής μπορεί να προβάλει αυτεπαγγέλτως ότι είναι προδήλως αναρμόδιος να επιληφθεί συγκεκριμένης προσφυγής ή, ενδεχομένως, ότι η προσφυγή στερείται πλήρως νομικής βάσεως²⁰. Μπορεί επίσης να προβάλει αυτεπαγγέλτως το απαράδεκτο για

λόγους δημοσίας τάξεως²¹, ήτοι για παραβάσεις ουσιώδους προϋποθέσεως του παραδεκτού προσφυγής, όπως είναι η τήρηση των προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής²², η ύπαρξη δυνάμενης να προσβληθεί με προσφυγή πράξεως²³, το έννομο συμφέρον²⁴ κ.λπ.

63. Στον κοινοτικό δικαστή απόκειται, επίσης, βάσει της νομολογίας, να προβάλει αυτεπαγγέλτως παράβαση κανόνα της κοινοτικής έννομης τάξεως, όταν ο κανόνας αυτός είναι αρκούντως σημαντικός ώστε να χαρακτηριστεί ως κανόνας δημοσίας τάξεως. Συγκεκριμένα, έχει γίνει δεκτό ότι ο κοινοτικός δικαστής οφείλει να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη το δεδικασμένο²⁵ και την αναρμοδιότητα του συντάκτη της πράξεως²⁶. Οφείλει επίσης να λάβει αυτεπαγγέλτως υπόψη την παράβαση ουσιώδους τύπου, ήτοι τις παρατυπίες που αφορούν τη μορφή της πράξεως ή την εφαρμοζόμενη διαδικασία και θίγουν τα δικαιώματα τρίτων ή προσώπων τα οποία αφορά η πράξη αυτή και τα οποία είναι ικανά να ασκήσουν επιρροή στο περιεχόμενο της εν λόγω πράξεως²⁷, όπως, για παράδειγμα, η έλλειψη σύνομης κυρώσεως²⁸ ή η έλλειψη κοινοποιήσεως²⁹.

20 — Άρθρα 92, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, 111 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου και 76 του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

21 — Βλ. άρθρα 92, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, 113 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου και 77 του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

22 — Απόφαση της 29ης Ιουνίου 2000, C-154/99 P, Πολίτη κατά Fondation européenne pour la formation (Συλλογή 2000, σ. I-5019, σκέψη 15 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

23 — Διάταξη της 14ης Ιανουαρίου 1992, C-130/91, ISAE/VP και Interdata κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-69, σκέψη 11).

24 — Αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, C-298/00 P, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-4087, σκέψη 35), και της 2ας Μαΐου 2006, C-417/04 P, Regione Siciliana κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. I-3881, σκέψη 36).

25 — Απόφαση της 1ης Ιουνίου 2006, C-442/03 P και C-471/03 P, P & O European Ferries (Vizcaya) και Diputación Foral de Vizcaya κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. I-4845, σκέψη 45).

26 — Απόφαση της 13ης Ιουλίου 2000, C-210/98 P, Salzgitter κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-5843, σκέψη 56).

27 — Ο ορισμός αυτός αποδίδεται στον Rideau, J., «Recours en annulation», Jurisclasseur, 2008, τόμος 331, σημείο 24.

28 — Απόφαση της 6ης Απριλίου 2000, C-287/95 P και C-288/95 P, Επιτροπή κατά Solvay (Συλλογή 2000, σ. I-2391, σκέψη 55).

29 — Απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-227/92 P, Hoechst κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-4443, σκέψη 72).

64. Στις διάφορες αυτές περιπτώσεις, η πλημμέλεια την οποία πάσχει η προσβαλλόμενη πράξη είναι αρκούντως σοβαρή ώστε να δικαιολογηθεί η επιβολή κυρώσεως εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή, μολονότι δεν προβλήθηκε από τον προσφεύγοντα. Με άλλα λόγια, όταν η κοινοτική πράξη αντίκειται στο δεδικασμένο, ή εκδόθηκε από αναρμόδια αρχή, ή ακόμη συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου, είναι μάλλον επουσιώδες το αν χαρακτηρίζεται, επιπλέον, και από τις πλημμέλειες που επικαλέστηκε ο προσφεύγων προς στήριξη της προσφυγής του ακυρώσεως. Η προστασία της κοινοτικής έννομης τάξεως επιτρέπει και, ενδεχομένως, επιτάσσει στον δικαστή που καλείται να αποφανθεί επί της νομιμότητας της οικείας πράξεως να διαπιστώσει ότι η επίμαχη πράξη πάσχει πλημμέλεια η οποία, εν πάση περιπτώσει, δικαιολογεί την ακύρωσή της.

65. Κατά πάγια νομολογία, η πλημμελής αιτιολογία συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου και συγκαταλέγεται στους λόγους δημοσίας τάξεως που πρέπει να λαμβάνονται αυτεπαγγέλτως υπόψη από τον κοινοτικό δικαστή³⁰.

66. Η αναγνώριση της υποχρέωσης αυτής στερείται πρακτικής αποτελεσματικότητας, αν η εξουσία του κοινοτικού δικαστή να λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη κάποιον από τους προαναφερθέντες λόγους εξαρτάται από την προϋπόθεση της εξετάσεως από το δικαστήριο αυτό μόνον των ισχυρισμών και επιχειρημάτων που προβάλλουν οι διάδικοι. Πράγματι, η τήρηση της προϋποθέσεως αυτής απάδει προς το αντικείμενο καθαυτό της εν λόγω εξουσίας αυτεπάγγελτης εξετάσεως, σκοπός της οποίας είναι

ακριβώς να θεραπεύσει την παράλειψη των διαδίκων σε περίπτωση παραβάσεως κανόνα δημοσίας τάξεως.

67. Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν να προσαφθεί στον κοινοτικό δικαστή που επιλαμβάνεται προσφυγής ακυρώσεως ότι εξήλθε του πλαισίου της διαφοράς, ενήργησε καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητάς του, αποφάνθηκε *ultra petita* και παρέβη τον Κανονισμό Διαδικασίας, οσάκις λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη τέτοιου είδους λόγο ο οποίος άπτεται ακριβώς της νομιμότητας της πράξεως της οποίας ζητείται η ακύρωση.

68. Ομοίως, η Επιτροπή κακώς υποστηρίζει ότι, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο εξήλθε του πλαισίου της διαφοράς, στο μέτρο που ο ισχυρισμός που έλαβε αυτεπαγγέλτως υπόψη ουδεμία σχέση είχε με τα εκτεθέντα από τους διαδίκους πραγματικά περιστατικά.

69. Πράγματι, δεν είναι σαφές γιατί το Πρωτοδικείο, λαμβάνοντας αυτεπαγγέλτως υπόψη ισχυρισμό αντλούμενο από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, εξέρχεται του πλαισίου της διαφοράς, δεδομένου ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως επιβάλλεται σε κάθε κοινοτική πράξη, σύμφωνα με το άρθρο 253 ΕΚ. Επιπλέον, το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί κατά μείζονα λόγο, δεδομένου ότι η επίδικη απόφαση αφορά ρητώς το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

30 — Απόφαση της 30ής Μαρτίου 2000, C-265/97 P, VBA κατά Florimex κ.λπ. (Σύλλογη 2000, σ. I-2061, σκέψη 114).

70. Η ανάλυση αυτή δεν προδικάζει το ζήτημα αν το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε ότι η επίδικη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999. Με άλλα λόγια, φρονώ ότι, σε αυτό το στάδιο της αναλύσεως, η αυτεπάγγελτη εξέταση του οικείου ζητήματος εμπίπτει στον ρόλο του Πρωτοδικείου να ελέγχει τη νομιμότητα πράξεως. Για τον λόγο αυτό, το επιχείρημα της Επιτροπής, κατά το οποίο από τις υποβληθείσες ενώπιον του Πρωτοδικείου δικογραφίες δεν προκύπτει κανένα στοιχείο ικανό να δημιουργήσει την πεποίθηση ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 τύγχανε εφαρμογής, άπτεται, κατά την άποψή μου, του ζητήματος της ανεπάρκειας της αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως όσον αφορά τη μη εφαρμογή της διατάξεως αυτής. Με το εν λόγω επιχείρημα δεν αμφισβητείται η αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον οικείο ισχυρισμό.

71. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι οι αιτιάσεις που προέβαλε η Επιτροπή με το πρώτο σκέλος του υπό εξέταση λόγου αναιρέσεως δεν ευσταθούν.

72. Δεύτερον, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς που προέβαλε η Επιτροπή στο πλαίσιο του δευτέρου σκέλους του υπό εξέταση λόγου αναιρέσεως, το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε, επικαλούμενο ανεπαρκή αιτιολογία, ισχυρισμό περί της ουσιαστικής νομιμότητας της επίδικης αποφάσεως.

73. Βεβαίως, έχει επανειλημμένως κριθεί ότι, μολονότι η ελλιπής ή ανεπαρκής αιτιολογία αποτελεί λόγο δημοσίας τάξεως ο οποίος πρέπει να λαμβάνεται αυτεπαγγέλτως υπόψη από τον κοινοτικό δικαστή, η παράβαση κανόνα δικαίου σχετικού με την εφαρμογή της Συνθήκης, κατά την έννοια του άρθρου 230 ΕΚ, μπορεί να εξεταστεί από τον κοινοτικό δικαστή μόνον αν έχει προβληθεί από τους διαδίκους³¹. Το Δικαστήριο έκρινε, συνεπώς, ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όταν, επικαλούμενο παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, προσήψε, στην πραγματικότητα, στον συντάκτη της πράξεως σφάλμα εκτιμήσεως³². Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, πάντως, δεν περιλαμβάνει τέτοια επίκριση σε βάρος της Επιτροπής.

74. Από τη νομολογία και ιδίως από την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France προκύπτει ότι ο ισχυρισμός που αντλείται από πλημμελή αιτιολογία δεν έχει εφαρμογή μόνον όταν η προσβαλλόμενη πράξη στερείται πλήρως αιτιολογίας, αλλά και όταν η αιτιολογία αυτή είναι ανεπαρκής επί ενός σημείου καθοριστικού για τη λύση που το κοινοτικό όργανο επέλεξε να δώσει με την εν λόγω πράξη.

75. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η ως άνω απόφαση, το Πρωτοδικείο είχε ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής περί απορρίψεως

31 — Προαναφερθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France (σκέψη 67) και VBA κατά Florimex κ.λπ. (σκέψη 114), καθώς και απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P και C-180/01 P, International Power κ.λπ. κατά NALOO (Συλλογή 2003, σ. I-11421, σκέψη 145).

32 — Προαναφερθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France (σκέψεις 68 έως 72), VBA κατά Florimex κ.λπ. (σκέψεις 111 έως 115), καθώς και International Power κ.λπ. κατά NALOO (σκέψη 144).

της καταγγελίας του *Chambre syndicale nationale des entreprises de transport de fonds et valeurs (Sytraval)* και της *Brink's France SARL* ότι οι χορηγηθείσες από τη Γαλλική Δημοκρατία προς την επιχείρηση *Sécuripost SA* ενισχύσεις αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Πρωτοδικείο ορθώς διαπίστωσε ότι η επίμαχη απόφαση έπασχε ανεπαρκή αιτιολογία, αφενός, διότι η Επιτροπή είχε παραλείψει να δώσει απάντηση σε ρητώς προβληθείσα με την καταγγελία αιτίαση, που αφορούσε την εν όλω ή εν μέρει ανάληψη από το Κράτος της μισθοδοσίας του προσωπικού της *Sécuripost SA*, μολοντί η αιτίαση αυτή δεν είχε επικουρικό χαρακτήρα.

76. Το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι η εκτίμηση αυτή του Πρωτοδικείου ήταν βάσιμη, αφετέρου, όσον αφορά την αιτίαση των καταγγελλουσών περί μη καταβολής εισφορών στα ταμεία ανεργίας εκ μέρους της *Sécuripost SA* για τους αποσπασθέντες δημοσίους υπαλλήλους, στην οποία η Επιτροπή απάντησε δηλώνοντας απλώς ότι, «ουδεμία εισφορά οφείλεται στα ταμεία ανεργίας για την απασχόληση αποσπασθέντων δημοσίων υπαλλήλων, εφόσον η θέση τους είναι εξασφαλισμένη λόγω της ιδιότητάς τους».

77. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Πρωτοδικείο, επικαλούμενο ανεπαρκή αιτιολογία, προσήψε στην Επιτροπή πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως και αμφισβήτησε την ουσιαστική νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως, διαπιστώνοντας, για παράδειγμα, ότι το γεγονός ότι η χορήγηση προκαταβολής 15 000 000 FRF από τη *Société holding des filiales de la Poste* στη *Sécuripost SA* αποτελούσε τοκοφόρο συναλλαγή δεν αρκούσε για να γίνει δεκτό ότι δεν επρόκειτο για κρατική ενίσχυση, δεδομένου ότι τέτοιου είδους τοκοφόρος συναλλαγή μπορεί να πραγματο-

ποιηθεί με επιτόκιο προσκομίζον ιδιαίτερο όφελος, οπότε η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει αν το εφαρμοσθέν επιτόκιο αντιστοιχούσε στο επιτόκιο της αγοράς³³.

78. Μολοντί, υπό το πρίσμα των δυο αυτών τελευταίων παραδειγμάτων, είναι ορισμένες φορές δύσκολο να προσδιορισθεί το όριο μεταξύ ανεπαρκούς αιτιολογίας και σφάλματος εκτιμήσεως, εντούτοις, ο λόγος που εξετάστηκε αυτεπαγγέλτως από το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν βαίνει πέραν του αντικειμένου της διαφοράς και αφορά σαφώς, κατά την άποψή μου, την αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως.

79. Υπενθυμίζω ότι το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η επίδικη απόφαση πάσχει ανεπαρκή αιτιολογία στο μέτρο που επισημαίνει, με την 69η αιτιολογική σκέψη της, χωρίς καμία περαιτέρω εξήγηση, ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω. Το Πρωτοδικείο, συνεπώς, δεν αμφισβήτησε τη βασιμότητα των λόγων για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι η διάταξη αυτή δεν είχε εφαρμογή, καθόσον οι λόγοι αυτοί δεν διευκρινίσθηκαν από την Επιτροπή.

33 — Προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά *Sytraval* και *Brink's France* (σκέψη 70).

80. Η ανάλυση αυτή και πάλι δεν προδικάζει το ζήτημα αν η Επιτροπή όφειλε να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω ή, με άλλα λόγια, το αν η επίδικη απόφαση πάσχει, επί του σημείου αυτού, ανεπαρκή αιτιολογία απαγορεύουσα την ακύρωσή της. Το ζήτημα αυτό, που αποτελεί αντικείμενο του τετάρτου και πέμπτου λόγου αναιρέσεως, θα εξεταστεί στη συνέχεια. Φρονώ ότι το ζήτημα αυτό διακρίνεται σαφώς από την προβληματική του πρώτου λόγου αναιρέσεως, σχετικά με την εξουσία του κοινοτικού δικαστή να λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη νομικό ισχυρισμό όπως ο αντλούμενος από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως.

81. Σε αυτό το στάδιο της αναλύσεως, θεωρώ σημαντικό να υπομνηστεί ότι το Πρωτοδικείο, κρίνοντας τη νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως, είχε την αρμοδιότητα που απαιτείται για την αυτεπάγγελτη εξέταση τέτοιου είδους λόγου αναιρέσεως, σύμφωνα με τη νομολογία κατά την οποία οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως κάθε ισχυρισμό αντλούμενο από παράβαση ουσιώδους τύπου.

82. Συνεπώς, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τον πρώτο λόγο αναιρέσεως ως αβάσιμο.

B — *Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

83. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο λόγος που εξετάστηκε αυτεπαγγέλτως από το Πρωτοδικείο δεν συζητήθηκε ούτε προβλήθηκε κατά τη γραπτή και προφορική διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου αυτού. Όπως επισημαίνει, το Πρωτοδικείο παραβίασε με τον τρόπο αυτό την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, που αποτελεί γενική αρχή της ενώπιον του κοινοτικού δικαστή διαδικασίας και προβλέπεται στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

84. Οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι, βάσει του άρθρου 62 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, το δικαστήριο αυτό έχει τη δυνατότητα να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας και ότι από το άρθρο αυτό, καθώς και από το άρθρο 113 του ίδιου κανονισμού, προκύπτει ότι η υποχρέωση ακροάσεως των διαδίκων πριν από την αυτεπάγγελτη εξέταση ενός λόγου ακυρώσεως επιβάλλεται μόνον όσον αφορά τους λόγους που οδηγούν στο απαράδεκτο της προσφυγής ή στη μη έκδοση αποφάσεως. Επισημαίνουν, επίσης, ότι το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ δεν έχει εφαρμογή στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου όπως η Επιτροπή. Κατά τα λοιπά, υποστηρίζουν ότι το περιεχόμενο της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως πρέπει να προσαρμόζεται στους διαδίκους της υπό κρίση υποθέσεως και στη φύση της διαφοράς.

85. Οι προσφεύγουσες πρωτοδίκως επισημαίνουν ότι η αρχή αυτή τηρήθηκε, εν προκειμένω, στο μέτρο που η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν στηρίζεται σε έγγραφα ή πραγματικά περιστατικά που η Επιτροπή δεν είχε υπόψη.

86. Επιπλέον, όπως υποστηρίζουν, δεν εθίγησαν τα συμφέροντα της Κοινότητας. Αφενός, δεν προσβλήθηκαν τα δικαιώματα της Επιτροπής, καθόσον δεν διαπιστώθηκε αστική ή ποινική ευθύνη της. Αφετέρου, η πλημμέλεια στην αιτιολογία δεν μπορούσε να θεραπευθεί εκ των υστέρων, οπότε η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας δεν παρέσχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να προβάλλει επιχειρήματα ικανά να πείσουν το Πρωτοδικείο να μη λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως τον εν λόγω ισχυρισμό.

2. Εκτίμηση

87. Συμφωνώ απολύτως με την άποψη της Επιτροπής.

88. Μολονότι το Πρωτοδικείο, όπως προαναφέρθηκε, ήταν πλήρως αρμόδιο να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον εν λόγω ισχυρισμό, είναι ωστόσο σκόπιμο να τονιστεί ότι η αρμοδιότητα αυτή μπορούσε να ασκηθεί θεμιτώς μόνον τηρουμένης της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως.

89. Το Δικαστήριο επισήμανε τη σπουδαιότητα της αρχής αυτής και την ευρεία θέση που καταλαμβάνει στην κοινοτική έννομη τάξη. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, πρόκειται για γενική αρχή του δικαίου³⁴, η οποία πρέπει, ως εκ τούτου, να τηρείται ακόμη και ελλείψει ειδικής ρυθμίσεως, στο πλαίσιο κάθε διαδικασίας ικανής να καταλήξει σε έκδοση αποφάσεως κοινοτικού οργάνου θίγουσας αισθητά τα συμφέροντα ορισμένου προσώπου³⁵.

90. Κατά συνέπεια, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως έχει εφαρμογή ενώπιον του κοινοτικού δικαστή. Επιπλέον, αφορά όλους τους διαδίκους σε δίκη, τόσο τους ιδιώτες όσο και τα κράτη μέλη³⁶ ή τα κοινοτικά όργανα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το σχετικό χωρίο της αποφάσεως *Snuprat* κατά Ανωτάτης Αρχής³⁷, «θα παραβιαζόταν μια βασική αρχή του δικαίου σε περίπτωση θεμελιώσεως δικαστικής αποφάσεως σε πραγματικά περιστατικά και έγγραφα των οποίων οι διάδικοι ή ένας εξ αυτών δεν μπόρεσαν να λάβουν γνώση και επί των οποίων δεν είχαν, συνεπώς, τη δυνατότητα να [τοποθετηθούν]».

91. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως είναι συνυφασμένη με την έννοια του Κράτους δικαίου και συνεπάγεται την προηγούμενη συζήτηση κάθε στοιχείου στο οποίο θα

34 — Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2008, C-413/06 P, Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala (Συλλογή 2008, σ. I-4951, σκέψη 61).

35 — Αποφάσεις της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 215, σκέψη 9), και της 10ης Ιουλίου 2001, C-315/99 P, *Ismeri Europa* κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου (Συλλογή 2001, σ. I-5281, σκέψη 28).

36 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Ιουνίου 2005, C-287/02, *Ισπανία κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2005, σ. I-5093, σκέψη 37).

37 — Απόφαση της 22ας Μαρτίου 1961, 42/59 και 49/59 (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 765).

στηρίζει την απόφασή του ο δικαστής που επιλαμβάνεται της υπό κρίση υποθέσεως, ανεξαρτήτως της ιδιότητας των διαδίκων στην υπόθεση αυτή. Η εν λόγω αρχή πρέπει, συνεπώς, να εφαρμόζεται και στα κοινοτικά όργανα, των οποίων οι πράξεις υπόκεινται σε έλεγχο νομιμότητας ενώπιον του κοινοτικού δικαστή και τα οποία είναι, στο πλαίσιο αυτό, διάδικοι υπό τις ίδιες συνθήκες με τα λοιπά πρόσωπα που αφορά το άρθρο 230 ΕΚ, ανεξαρτήτως του αν δικαιούνται να επικαλεστούν παράβαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

92. Κατά τη νομολογία, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε διαδίκου, αφενός, να λαμβάνει γνώση των στοιχείων στα οποία θα στηρίξει την απόφασή του ο δικαστής και, αφετέρου, να μπορεί να τα συζητήσει³⁸. Η νομολογία αυτή συνάδει με την ερμηνεία που δίδει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο δικαίωμα για κατ' αντιμωλία δίκη, κατά την οποία το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται στην έννοια της «δίκαιης δίκης», κατά το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ³⁹.

93. Η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως δεν παρέχει μόνο σε κάθε διάδικο το δικαίωμα να λαμβάνει γνώση και να συζητά τα έγγραφα και τις παρατηρήσεις που υποβάλλονται στην κρίση του δικαστή από τον αντίδικο του. Συνεπάγεται, επίσης, το δικαίωμα κάθε διαδίκου να λαμβάνει γνώση και να συζητά τα στοιχεία που ο δικαστής λαμβάνει υπόψη

αυτεπαγγέλτως και στα οποία πρόκειται να στηρίξει την απόφασή του.

94. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ρητώς την ύπαρξη του δικαιώματος αυτού στην περίπτωση κατά την οποία το Πρωτοδικείο εκδίδει την απόφασή του στηριζόμενο σε πραγματικά περιστατικά ή έγγραφα των οποίων οι διάδικοι δεν μπόρεσαν να λάβουν γνώση⁴⁰. Αντιθέτως, αν δεν απατώμαι, δεν έχει αναγνωρίσει μέχρι σήμερα το δικαίωμα αυτό στην περίπτωση κατά την οποία ο κοινοτικός δικαστής πρόκειται να επιλύσει τη διαφορά στηριζόμενος σε λόγο δημοσίας τάξεως τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως.

95. Φρονώ ότι η υποχρέωση τηρήσεως της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο εν προκειμένω.

96. Συγκεκριμένα, όπως τόνισε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η υποχρέωση αυτή απορρέει σαφώς από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κατά το δικαστήριο αυτό, ο δικαστής πρέπει να τηρεί την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, ιδίως όταν

38 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 10ης Ιανουαρίου 2002, C-480/99 P, Plant κ.λπ. κατά Επιτροπής και South Wales Small Mines, Συλλογή 2002, σ. I-265, σκέψεις 25 έως 34), καθώς και της 14ης Φεβρουαρίου 2008, C-450/06, Varec, Συλλογή 2008, σ. I-581, σκέψη 47).

39 — Βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ., απόφαση Nideröst-Huber κατά Ελβετίας, της 18ης Φεβρουαρίου 1997 (*Recueil des arrêts et décisions* 1997-I, σ. 108, § 24).

40 — Βλ. προαναφερθείσα απόφαση Plant κ.λπ. κατά Επιτροπής και South Wales Small Mines (σκέψεις 25 έως 34). Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Πρωτοδικείο παραβίασε την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως στηρίζοντας την απόφασή του περί απαραδέκτου της προσφυγής σε στοιχεία περιλαμβανόμενα σε συνεκδικαζόμενη υπόθεση, των οποίων οι προσφεύγοντες δεν είχαν λάβει γνώση. Βλ., επίσης, την απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2005, C-78/03 P, Επιτροπή κατά Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum (Συλλογή 2005, σ. I-10737, σκέψεις 44 έως 50), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε βάσιμη την αίτηση της Επιτροπής ότι το Πρωτοδικείο κακώς διαπίστωσε ότι η προσφυγή σκοπούσε στη διασφάλιση των οικονομικών δικαιωμάτων που ο προσφεύγων αντλούσε από το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ, και, με τον τρόπο αυτό, δεν παρέσχε στον λόγω όργανο τη δυνατότητα να δώσει απάντηση στον αντλούμενο από προσβολή των εν λόγω οικονομικών δικαιωμάτων λόγω ακυρώσεως.

απορρίπτει αίτηση αναιρέσεως ή επιλύει διαφορά στηριζόμενος σε λόγο τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως⁴¹.

97. Επιπλέον, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών που επιδιώκονται χάρη στην αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, δεν διαπιστώνω διαφορά μεταξύ της περιπτώσεως κατά την οποία ο δικαστής επιθυμεί να στηρίξει την απόφασή του σε πραγματικά περιστατικά ή έγγραφα που δεν συζητήθηκαν από τους διαδίκους, η οποία συντρέχει στην προαναφερθείσα απόφαση Plant κ.λπ. κατά Επιτροπής και South Wales Small Mines, και εκείνης κατά την οποία λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη αμιγώς νομικό ισχυρισμό.

98. Πράγματι, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως υπηρετεί δύο σκοπούς. Ο πρώτος είναι η πληροφόρηση του δικαστή. Η υποβολή όλων των δυνάμενων να επηρεάσουν την έκβαση της διαφοράς στοιχείων προς συζήτηση στους διαδίκους παρέχει στον δικαστή τη δυνατότητα να αποφανθεί αμερόληπτα και με απόλυτη επίγνωση του ζητήματος, τόσο επί των πραγματικών όσο και επί των νομικών στοιχείων.

99. Ο δεύτερος σκοπός είναι η ενίσχυση της εμπιστοσύνης που πρέπει να έχουν οι διοικούμενοι στη λειτουργία της δικαιοσύνης. Η εμπιστοσύνη αυτή σημαίνει ότι εξασφαλίζεται στους διαδίκους η δυνατότητα να διατυπώσουν την άποψή τους επί όλων των στοιχείων στα οποία στηρίξε την απόφασή του ο δικαστής.

41 — Βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, αποφάσεις Clinique des Acacias κ.λπ. κατά Γαλλίας, της 13ης Οκτωβρίου 2005 (§ 38) και Prikyan και Angelova κατά Βουλγαρίας, της 16ης Φεβρουαρίου 2006 (§ 42).

100. Οι εκτιμήσεις αυτές ισχύουν, επίσης, στην περίπτωση κατά την οποία ο κοινοτικός δικαστής λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη αμιγώς νομικό ισχυρισμό. Στην περίπτωση αυτή, η επίλυση της διαφοράς κατ' εφαρμογή κανόνα δικαίου, ιδίως δε κανόνα δημοσίας τάξεως, στηρίζεται κατ' ανάγκη στην εκτίμηση του δικαστή, η οποία μπορεί απλώς να εμπλουτισθεί και να ενισχυθεί ή, ενδεχομένως, να αναιρεθεί από τις παρατηρήσεις των διαδίκων. Ομοίως, για τον ηττηθέντα διάδικο, το ότι δεν μπόρεσε να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί του κανόνα δικαίου βάσει του οποίου απορρίφθηκε το αίτημά του, ακόμη και αν πρόκειται για κανόνα δημοσίας τάξεως, μπορεί θεμιτώς να του δημιουργήσει την πεποίθηση ότι ο δικαστής ευνόησε τον αντίδικό του, λόγω του ότι ο ίδιος δεν μπόρεσε να αμυνθεί.

101. Βεβαίως, όπως τονίζουν οι προσφεύγουσες πρωτοδίκως, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως δεν είναι απόλυτη και μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο παρεκκλίσεων.

102. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τα έγγραφα και τα στοιχεία που υποβάλλονται στην κρίση του δικαστή, γίνεται δεκτό ότι η κοινοποίησή τους μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο περιορισμών, όταν οι περιορισμοί αυτοί δικαιολογούνται από την προάσπιση θεμελιωδών δικαιωμάτων ή σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, όπως η προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων⁴². Ομοίως, ο κοινο-

42 — Με την προαναφερθείσα απόφαση Varec (σκέψεις 47, 50 και 51), το Δικαστήριο έκρινε ότι η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως όσον αφορά το σύνολο των σχετικών με την επίμαχη διαδικασία συνάψεως συμβάσεως στοιχείων πρέπει να σταθμίζεται με το δικαίωμα άλλων επιχειρηματιών για προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών και των επιχειρηματικών απορρήτων τους. Βλ., υπό την ίδια έννοια, άρθρο 116, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, που προβλέπει τη δυνατότητα του Προέδρου του Πρωτοδικείου να μην κοινοποιεί στους παρεμβαίνοντες τα έγγραφα της δικογραφίας που πρέπει να διατηρούν απόρρητο χαρακτήρα.

τικός δικαστής μπορεί, βάσει του Κανονισμού Διαδικασίας του, να διατάξει προσωρινά μέτρα στο πλαίσιο της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων «πριν ακόμα ο αντίδικος υποβάλει τις παρατηρήσεις του»⁴³. Τέλος, ο κοινοτικός δικαστής μπορεί, μέσω της εκδόσεως διατάξεως και χωρίς προηγουμένως να ακούσει τον προσφεύγοντα, να απορρίψει την προσφυγή, όταν είναι προδήλως αναρμόδιο να επιληφθεί της προσφυγής ή όταν η προσφυγή είναι προδήλως απαράδεκτη ή στερείται προδήλως νομικής βάσεως⁴⁴.

103. Φρονώ, πάντως, ότι οι διαφορετικές αυτές περιπτώσεις πρέπει να θεωρηθούν ως παρεκκλίσεις από αρχή. Αντιστοιχούν, στο σύνολό τους, σε πολύ συγκεκριμένες καταστάσεις, στις οποίες υφίσταται θεμιτός λόγος παρεκκλίσεως από την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως. Στις δύο πρώτες περιπτώσεις, πρόκειται για την προάσπιση σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, με το οποίο πρέπει να σταθμιστεί η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, ή για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του προσωρινού μέτρου που διατάχθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων.

104. Τέλος, όσον αφορά τις διατάξεις που εκδίδονται σε πρόδηλες περιπτώσεις αναρμοδιότητας, απαραδέκτου ή ελλείψεως νομικής βάσεως, η παρέκκλιση από την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, μολονότι κατά μείζονα λόγο αμφισβητήσιμη, μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η απόρριψη της προσφυγής είναι τόσο προφανώς επιβεβλη-

μένη, ώστε είναι αδύνατο να αποτελέσει αντικείμενο διχογνωμίας. Με άλλα λόγια, θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η απόρριψη της προσφυγής δεν αποτελεί συνέπεια της εκτιμήσεως του δικαστή, αλλά της απλής διαπιστώσεως ότι συντρέχει ένας από τους ως άνω λόγους.

105. Ως εκ τούτου, το άρθρο 113 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο κοινοτικός δικαστής, σε περίπτωση αυτεπάγγελτης εξετάσεως ισχυρισμού, πρέπει να τηρεί την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπει η διάταξη αυτή, ήτοι οσάκις εγείρει ένσταση απαραδέκτου δημοσίας τάξεως ή διαπιστώνει ότι η προσφυγή κατέστη άνευ αντικειμένου.

106. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω εκτιμήσεων, φρονώ ότι το άρθρο αυτό δεν πρέπει να ερμηνευθεί ως περιορισμός του περιεχομένου της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, αλλά ως διάταξη προβλέπουσα την αυτεπάγγελη αρμοδιότητα του κοινοτικού δικαστή. Αντιθέτως, προβλέποντας ρητώς δικαίωμα ακροάσεως των διαδίκων, το εν λόγω άρθρο επιβεβαιώνει τη σπουδαιότητα της θεμελιώδους αυτής αρχής στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο δικαστής λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη νομικό ισχυρισμό. Το εν λόγω άρθρο πρέπει να ερμηνευθεί ως ειδική περίπτωση εφαρμογής της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως.

107. Συνεπώς, ο κοινοτικός δικαστής οφείλει να τηρεί την αρχή αυτή όταν σκοπεύει να επιλύσει διαφορά στηριζόμενος σε λόγο

43 — Άρθρα 84, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, 105, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου και 104, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου Δημοσίας Διοίκησης.

44 — Άρθρα 92, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, 111 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου και 76 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου Δημοσίας Διοίκησης.

δημοσίας τάξεως τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως. Προς τούτο, πρέπει να υποβάλει τον οικείο λόγο σε συζήτηση μεταξύ των διαδίκων, διατάσσοντας, ενδεχομένως, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

108. Είναι προφανές ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, το Πρωτοδικείο παρέβη την υποχρέωση αυτή.

109. Οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς αμφισβητούν, εντούτοις, ότι η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως παραβιάστηκε, καθόσον, δεδομένου ότι η πλημμέλεια στην αιτιολογία δεν μπορεί να θεραπευθεί, η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας δεν θα παρείχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να προβάλει επιχειρήματα ικανά να πείσουν το Πρωτοδικείο να μη δεχθεί αυτεπαγγέλτως τον επίμαχο ισχυρισμό. Επομένως, κατά την άποψή τους, τα συμφέροντα της Επιτροπής δεν εθίγησαν.

110. Βεβαίως, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως συγκαταλέγεται στα δικαιώματα άμυνας για τα οποία γίνεται δεκτό ότι δεν πρέπει να αποτελούν αντικείμενο αμιγώς τυπολατρικής εφαρμογής. Κατά πάγια νομολογία, για να διαπιστωθεί προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας ενός διαδίκου και να ακυρωθεί κοινοτική πράξη, πρέπει τα δικαιώματα του εν λόγω διαδίκου να έχουν θιγεί⁴⁵.

111. Ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών που επιδιώκει η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως και της αξίας της αρχής αυτής στην κοινοτική έννομη τάξη, δεν μπορεί εύκολα να γίνει δεκτό, οσάκις ο δικαστής λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη λόγο δημοσίας τάξεως στον οποίο σκοπεύει να στηρίξει την απόφασή του και ο οποίος δεν εντάσσεται στο πλαίσιο των διατάξεων διαπιστωουσών την πρόδηλη αναρμοδιότητα του δικαστηρίου ή το προδήλως απαράδεκτο της προσφυγής, ότι δεν εθίγησαν τα συμφέροντα των διαδίκων. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι το άρθρο 113 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου επιβάλλει άνευ περιορισμών στον δικαστή την υποχρέωση ακροάσεως των διαδίκων στις περιπτώσεις αυτεπάγγελτης εξετάσεως λόγων απαράδεκτου.

112. Συνεπώς, ακόμη και αν, κατά την εκτίμηση του δικαστή, η λύση της διαφοράς είναι σε τέτοιο βαθμό βέβαιη ώστε οι παρατηρήσεις των διαδίκων δεν θα ασκούσαν καμία επιρροή, οι διάδικοι εξακολουθούν να έχουν το δικαίωμα να ενημερωθούν σχετικά με την αυτεπάγγελτη εξέταση του ισχυρισμού αυτού και να υποβάλουν τις σχετικές παρατηρήσεις τους.

113. Επιπλέον, στην υπό κρίση υπόθεση, δεν είναι δυνατό να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να επηρεάζε η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως την απόφαση του Πρωτοδικείου.

114. Πράγματι, σε αυτό το στάδιο της αναλύσεως, είναι μάλλον επουσιώδες το ότι η πλημμέλεια στην αιτιολογία κοινοτικής

45 — Βλ., ως παράδειγμα εφαρμογής της νομολογίας αυτής, την απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-199/99 P, Corus UK κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. I-11177, σκέψεις 19 έως 25).

πράξεως δεν μπορεί, καταρχήν, να θεραπευθεί. Το ουσιώδες ζήτημα είναι να στηρίζεται η ανάλυση του Πρωτοδικείου, κατά την οποία διαπιστώθηκε ότι η επίδικη απόφαση εκδόθηκε κατά παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, σε πραγματική εκτίμηση η οποία μπορούσε να αμφισβητηθεί.

115. Η εκτίμηση του κατά πόσον τηρήθηκε η υποχρέωση αιτιολογήσεως κοινοτικής πράξεως στηρίζεται, πράγματι, σε συγκεκριμένη ανάλυση της πράξεως αυτής βάσει σειράς κριτηρίων, τα οποία προβλέπονται από πάγια νομολογία.

116. Η αιτιολογία που επιβάλλει το άρθρο 253 ΕΚ, κατά την καθιερωθείσα διατύπωση, πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της σχετικής πράξεως και να εκθέτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τη συλλογιστική του κοινοτικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα, αφενός, στους ενδιαφερόμενους να γνωρίζουν τους δικαιολογητικούς λόγους του ληφθέντος μέτρου και, αφετέρου, στο αρμόδιο δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως και ιδίως το περιεχόμενο της πράξεως, τη φύση της παρατιθέμενης αιτιολογίας και το συμφέρον που ενδέχεται να αντλήσουν οι αποδέκτες της πράξεως, ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά, από την παροχή εξηγήσεων. Στην αιτιολογία δεν απαιτείται να προσδιορίζονται όλα τα κρίσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία πράξεως ανταποκρίνεται στις

απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα όχι μόνον το κείμενο της πράξεως αυτής, αλλά και το πλαίσιο της και το σύνολο των νομικών κανόνων που διέπουν το οικείο ζήτημα⁴⁶.

117. Με τις σκέψεις 56 έως 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει αν οι επίδικες απαλλαγές μπορούσαν να θεωρηθούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 και συνηγάγε το συμπέρασμα ότι η επίδικη απόφαση, διαπιστώνοντας απλώς ότι η εν λόγω διάταξη δεν είχε εφαρμογή, έπασχε ανεπαρκή αιτιολογία.

118. Δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο το Πρωτοδικείο να είχε προβεί σε διαφορετική εκτίμηση, αν είχε παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί των επίμαχων στοιχείων και να προβάλλει ενώπιόν του τα ίδια επιχειρήματα με εκείνα που ανέπτυξε στο πλαίσιο του τετάρτου και πέμπτου λόγου αναιρέσεως.

119. Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε η Επιτροπή είναι βάσιμος και να κρίνει ότι το Πρωτοδικείο, ακυρώνοντας την επίδικη απόφαση στηριζόμενο σε

46 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Απριλίου 2008, C-390/06, Nuova Agricast (Συλλογή 2008, σ. I-2577, σκέψη 79), καθώς και της 1ης Ιουλίου 2008, C-341/06 P και C-342/06 P, Chronopost και La Poste κατά UFEV κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-4777, σκέψη 88 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

ισχυρισμό τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως και ο οποίος δεν συζητήθηκε από τους διαδίκους, παραβίασε την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, θίγοντας με τον τρόπο αυτό τα συμφέροντα της Επιτροπής.

αυτό θα έπρεπε να εξεταστεί από το Πρωτοδικείο πριν από την εκτίμηση των προβληθέντων από τους διαδίκους λόγων ακυρώσεως.

120. Προτείνω, συνεπώς, στο Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

124. Στο μέτρο που το ζήτημα αν η επίδικη απόφαση πάσχει πλημμελή αιτιολογία όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 αποτέλεσε αντικείμενο κατ' αντιμωλία συζητήσεως ενώπιον του Δικαστηρίου, φρονώ ότι η διαφορά είναι ώριμη προς εκδίκαση ως προς το σημείο αυτό.

Γ — Επί των συνεπειών της αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως

121. Σε περίπτωση αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το άρθρο 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου προβλέπει ότι το Δικαστήριο μπορεί να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου, ή να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση.

125. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Επιτροπή, η εκδίκαση της υποθέσεως από το Δικαστήριο επιβάλλεται για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Πράγματι, θα αποτρέψει το ενδεχόμενο επαναλήψεως της συζητήσεως επί του ζητήματος αυτού ενώπιον του Πρωτοδικείου και της ενδεχόμενης έκδοσης αποφάσεως περιοριζόμενης στο εν λόγω ζήτημα το οποίο, στη χειρίστη των περιπτώσεων, θα μπορούσε να αναπεμφθεί ενώπιον του Πρωτοδικείου προκειμένου να εξετασθούν οι προβληθέντες από τους διαδίκους λόγοι ακυρώσεως.

122. Η διαφορά στην υπό κρίση υπόθεση έχει δύο παραμέτρους. Αφενός, η επίδικη απόφαση αποτελεί αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως στηριζόμενη σε πολλούς λόγους ακυρώσεως, οι οποίοι δεν εξετάστηκαν από το Πρωτοδικείο και, ως εκ τούτου, η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση εκ μέρους του Δικαστηρίου.

123. Αφετέρου, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η απόφαση αυτή εκδόθηκε κατά παράβαση της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως και το σημείο

126. Το Δικαστήριο ακολούθησε τη λύση αυτή στην προαναφερθείσα απόφαση Plant κ.λπ. κατά Επιτροπής και South Wales Small Mines, με την οποία, αφού διαπίστωσε ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε διαδικαστική παρατυπία θίγουσα τα συμφέροντα των προσφευ-

γουσών, στο μέτρο που κήρυξε απαράδεκτη την προσφυγή βάσει εγγράφων των οποίων οι προσφεύγουσες δεν είχαν λάβει γνώση, αποφάσισε ακολούθως να εξετάσει το παραδεκτό της προσφυγής⁴⁷.

127. Προτείνω, συνεπώς στο Δικαστήριο να εξετάσει από κοινού τον τέταρτο και τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, με τους οποίους η Επιτροπή επιδιώκει να αποδείξει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι εσφαλμένη στο μέτρο που το Πρωτοδικείο έκρινε πλημμελή την αιτιολογία της επίδικης απόφασεως όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

128. Ο τέταρτος και ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως αντλούνται από παράβαση του άρθρου 253 ΕΚ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 87, παράγραφος 1, ΕΚ και 88, παράγραφος 1, ΕΚ, καθώς και με τους κανόνες περί διεξαγωγής της διαδικασίας στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999, αντιστοίχως.

129. Στο πλαίσιο του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αιτιολογία της επίδικης απόφασεως αποδεικνύει ότι οι επίμαχες απαλλαγές αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις από της θεσπίσεώς τους, δεδομένου ότι η απόφαση αυτή εξηγεί

με επαρκή νομικά επιχειρήματα και σύμφωνα με τις επιταγές της νομολογίας ότι οι απαλλαγές αυτές ήταν ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να προκαλέσουν στρέβλωση του ανταγωνισμού. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν ήταν αναγκαίο, κατά την άποψή της, να εξηγήσει με περισσότερες λεπτομέρειες τους λόγους για τους οποίους το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν είχε εφαρμογή.

130. Στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι, λόγω εξαιρετικών περιστάσεων που αφορούν στο σύνολό τους τη συμπεριφορά του Συμβουλίου ή της Επιτροπής, η επίδικη απόφαση έπρεπε να περιέχει ειδική αιτιολογία όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999, ενώ η έννοια της κρατικής ενισχύσεως, υφιστάμενης ή νέας, που έχει αντικειμενικό χαρακτήρα, δεν μπορεί να εξαρτάται από τη συμπεριφορά ή τις δηλώσεις των οργάνων, κατά μείζονα λόγο όταν η εν λόγω συμπεριφορά ή οι εν λόγω δηλώσεις δεν αφορούν διαδικασία ελέγχου ενισχύσεων. Η σχετική εκτίμηση του Πρωτοδικείου απάδει προς τη θέση του Δικαστηρίου στην απόφαση της 22ας Ιουνίου 2006, Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής⁴⁸.

131. Προς απάντηση στον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, ότι οι λόγοι για

47 — Προαναφερθείσα απόφαση Plant κ.λπ. κατά Επιτροπής και South Wales Small Mines (σκέψη 35).

48 — Συνεδικασθείσες υποθέσεις C-182/03 και C-217/03, Συλλογή 2006, σ. I-5479.

τους οποίους δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν προκύπτουν σαφώς από την επίδικη απόφαση, η οποία, ως εκ τούτου, δεν πληροί την επιταγή περί σαφούς και μη αμφίσημης αιτιολογίας. Εξάλλου, το Πρωτοδικείο δεν προσήψε στην Επιτροπή ότι δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι οι επίμαχες απαλλαγές νόθευαν τον ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς, ενώ στο παρελθόν είχε καταλήξει στο αντίθετο συμπέρασμα. Στο πλαίσιο αυτό, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας, ότι η Επιτροπή όφειλε να επισημάνει τους λόγους που αποδεικνύουν ότι είχε όντως πραγματοποιήσει ανάλυση η οποία δικαιολογεί το συμπέρασμά της. Κατά τις προσφεύγουσες πρωτοδικώς, με αυτόν τον λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή επιδιώκει στην πραγματικότητα να θεραπεύσει την πλημμελή αιτιολογία της επίδικης απόφασης και να πείσει το Δικαστήριο να αποφανθεί επί ζητημάτων ουσίας που δεν σχετίζονται με την πλημμέλεια αυτή.

132. Προς απάντηση στον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, οι προσφεύγουσες πρωτοδικώς υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο δεν αμφισβήτησε τον αντικειμενικό χαρακτήρα της έννοιας της κρατικής ενισχύσεως, αλλά έκρινε απλώς ότι, λαμβανομένων υπόψη των προγενέστερων αποφάσεων του Συμβουλίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης που δημιουργούν όσον αφορά τη νομιμότητα των επίμαχων απαλλαγών, η Επιτροπή όφειλε να διευκρινίσει, με την απόφασή της, τους λόγους που αντικειμενικώς αποκλείουν την εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999. Δεδομένου ότι η αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνεται στο κυρίως σώμα της, οι διευκρινίσεις που παρέσχε η Επιτροπή δεν μπορούν να θεραπεύσουν την έλλειψη αιτιολογίας.

2. Εκτίμηση

133. Κατά την άποψή μου, η έλλειψη εξηγήσεων όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 στην επίδικη απόφαση δεν δικαιολογεί την ακύρωση της αποφάσεως αυτής λόγω παραβάσεως της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως.

134. Σύμφωνα με την προαναφερθείσα νομολογία, το αν μια κοινοτική πράξη τηρεί την προβλεπόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εξετάζεται *in concreto*, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, του περιεχομένου της επίμαχης πράξεως, των περιστάσεων υπό τις οποίες εκδόθηκε και της ανάγκης παροχής εξηγήσεων στα πρόσωπα που αφορά άμεσα και ατομικά.

135. Όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή κατέληξε, με την επίδικη απόφαση, στο συμπέρασμα ότι απαλλαγές από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών, που είχαν εγκριθεί κατόπιν προτάσεως του Συμβουλίου, αποτελούσαν νέες ενισχύσεις, ασύμβατες προς τους κανόνες της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

136. Όπως επισημάνει το Πρωτοδικείο με τις σκέψεις 56 έως 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, από τις αιτιολογικές σκέψεις των εγκρινουσών τις απαλλαγές αποφάσεων προκύπτουν πολλά στοιχεία βάσει των οποίων μπορούσε θεμιτώς να δημιουργηθεί στα κράτη μέλη και στις οικείες επιχειρήσεις η

πεποίθηση ότι η Επιτροπή είχε κρίνει ότι οι εν λόγω απαλλαγές δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις κυρίως διότι δεν συνεπάγονταν στρέβλωση του ανταγωνισμού.

137. Η Επιτροπή όφειλε, συνεπώς, να αναφέρει σαφώς, με την επίδικη απόφαση, τους λόγους για τους οποίους κατέληξε στο αντίθετο συμπέρασμα. Ειδικότερα, όφειλε να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι οι επίμαχες απαλλαγές νόθευαν ή απειλούσαν με νόθευση τον ανταγωνισμό, κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

138. Με τις αιτιολογικές σκέψεις 58 έως 64 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους κρίνει ότι οι επίμαχες απαλλαγές αποτελούν κρατικές ενισχύσεις. Όπως επισήμανε, οι απαλλαγές αυτές πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, παρέχουν δηλαδή σε ορισμένες επιχειρήσεις προνόμιο χορηγούμενο με κρατικούς πόρους, επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και είναι ικανές να νοθεύσουν ή να απειλήσουν με νόθευση τον ανταγωνισμό.

139. Κατά την 59η αιτιολογική σκέψη της επίδικης αποφάσεως, οι επίμαχες απαλλαγές χρηματοδοτούνται με κρατικούς πόρους, δεδομένου ότι το κράτος παραιτείται ορισμένων ποσών τα οποία ειδάλλως θα εισέπραττε. Κατά την 60ή αιτιολογική

σκέψη της αποφάσεως αυτής, οι επίμαχες απαλλαγές εξασφαλίζουν προνόμιο στους δικαιούχους, μειώνοντας το κόστος μιας σημαντικής πρώτης ύλης. Τέλος, σύμφωνα με την 61η και την 62η αιτιολογική σκέψη της επίδικης αποφάσεως, μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι απαλλαγές αυτές επηρεάζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο και νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό, διότι η αλουμίνια αποτελεί αντικείμενο εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, διότι θεσπίστηκαν, σύμφωνα με τις δηλώσεις καθαυτών των δικαιούχων και της Γαλλικής Δημοκρατίας, προκειμένου να καταστεί δυνατό για τους Ευρωπαίους παραγωγούς να στηρίξουν τον ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο, και διότι η αλουμίνια παράγεται επίσης στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία και την Ουγγαρία.

140. Διαπιστώνεται ότι, κατά τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις, περιλαμβανομένης της προϋποθέσεως περί νοθεύσεως ή απειλής με νόθευση του ανταγωνισμού μεταξύ κρατών μελών, χωρίς χρονικό περιορισμό, ήτοι από της θέσεως σε εφαρμογή των επίμαχων ενισχύσεων.

141. Ως εκ τούτου, από τις εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις προκύπτει σαφώς ότι οι επίμαχες απαλλαγές δεν κατέστησαν κρατικές ενισχύσεις κατόπιν εξελίξεως της κοινής αγοράς, αλλά είχαν την ιδιότητα αυτή εξαρχής, οπότε δεν εμπίπτουν καταρχήν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

142. Στο παρόν στάδιο ερμηνείας της επίδικης αποφάσεως διαπιστώνεται επίσης ότι η εκτίμηση που πραγματοποίησε η Επιτροπή κατά την έγκριση των επίμαχων απαλλαγών από το Συμβούλιο, ότι δηλαδή οι απαλλαγές αυτές δεν αντέβαιναν στους σχετικούς με τις κρατικές ενισχύσεις κανόνες της Συνθήκης, ήταν εσφαλμένη και, στο πλαίσιο της ειδικής διαδικασίας ελέγχου του άρθρου 88 ΕΚ, οδηγούσε στο αντίθετο συμπέρασμα.

143. Με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή εξέθεσε, ακολουθώντας, τους λόγους για τους οποίους οι επίμαχες απαλλαγές δεν αποτελούν υφιστάμενες αλλά νέες ενισχύσεις. Επισήμανε, συναφώς, ότι οι απαλλαγές αυτές δεν υφίσταντο πριν από την προσχώρηση των τριών οικείων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι ουδέποτε αναλύθηκαν ή εγκρίθηκαν βάσει των κανόνων της Συνθήκης που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις και ότι ουδέποτε κοινοποιήθηκαν.

144. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επισήμανε, με την 69η αιτιολογική σκέψη της επίδικης αποφάσεως, ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999 δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω.

145. Λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας που δόθηκε στη διάταξη αυτή με την προαναφερθείσα απόφαση Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, η εκτίμηση αυτή αποδεικνύεται βάσιμη. Συγκεκριμένα, με τη σκέψη 71 της εν λόγω αποφάσεως, διαπιστώθηκε ότι η οικεία διάταξη δεν έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η Επιτροπή μεταβάλλει τη σχετική με εθνικό μέτρο εκτίμησή της.

146. Βεβαίως, η Επιτροπή δεν συμπεριέλαβε την εξήγηση αυτή στην 69η αιτιολογική σκέψη της επίδικης αποφάσεως. Θα μπορούσε να θεωρηθεί ατυχής η παράλειψή της να επισημάνει ότι η εκ μέρους της εκτίμηση των εν λόγω απαλλαγών στο πλαίσιο της εγκρίσεώς τους από το Συμβούλιο, βάσει των οδηγιών περί του ειδικού φόρου κατανάλωσης των πετρελαιοειδών, δεν μπορούσε να δικαιολογήσει την υπαγωγή των απαλλαγών αυτών στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999. Ο ατυχής χαρακτήρας της παραλείψεως αυτής θα μπορούσε επίσης να στηριχθεί στο γεγονός ότι, κατά τον χρόνο θεσπίσεως της επίδικης αποφάσεως, η προαναφερθείσα απόφαση Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής δεν είχε ακόμη εκδοθεί.

147. Φρονώ, ωστόσο, ότι δεν είναι αναγκαία τέτοιου είδους εξήγηση από πλευράς του περιεχομένου του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999, καθόσον η διάταξη αυτή δεν αφορά μεταβολή της εκτιμήσεως των κοινοτικών οργάνων, αλλά απλώς την «εξέλιξη της κοινής αγοράς» ή την «ελευθέρωση δραστηριότητας από το κοινοτικό δίκαιο».

148. Εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο κακώς προσήψε στην Επιτροπή ότι δεν εξέτασε το ζήτημα αν οι επίδικες απαλλαγές μπορούσαν να θεωρηθούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, λόγω του ότι δεν αποτελούσαν ενισχύσεις κατά τον χρόνο θέσεώς τους σε εφαρμογή, αλλά απέκτησαν την ιδιότητα αυτή εκ των υστέρων λόγω της εξελίξεως της αγοράς και χωρίς να έχουν μεταβληθεί από τα οικεία κράτη μέλη.

149. Κατά την άποψή μου, η Επιτροπή δεν οφείλει να προβεί στην εν λόγω εξέταση, στο μέτρο που, με την 58η έως 64η αιτιολογική σκέψη της επίδικης απόφασεως, εξήγησε ότι οι επίμαχες απαλλαγές αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις χωρίς χρονικό περιορισμό, συνεπώς από της εφαρμογής τους. Οι εξηγήσεις αυτές αρκούσαν, κατά την άποψή μου, για να καταστούν σαφείς για τα κράτη μέλη και τις επιχειρήσεις που η επίδικη απόφαση αφορούσε άμεσα και ατομικά οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι οι επίμαχες απαλλαγές δεν κατέστησαν κρατικές ενισχύσεις λόγω εξελίξεως της κοινής αγοράς και, ως εκ τούτου, δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

150. Η ανάλυση αυτή δεν προδικάζει το ζήτημα αν η Επιτροπή, με την επίδικη απόφαση, απέδειξε με επαρκή νομικά επιχει-

ρήματα ότι οι επίμαχες απαλλαγές πληρούν εξαρχής τις προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ και, ειδικότερα, ότι νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό από της εφαρμογής τους. Με άλλα λόγια, από πλευράς των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην 58η έως 64η αιτιολογική σκέψη της επίδικης αποφάσεως, δεν ήταν αναγκαίο να εξετάσει η Επιτροπή αν οι επίμαχες απαλλαγές κατέστησαν ενισχύσεις κατόπιν εξελίξεως της κοινής αγοράς και ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

151. Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω εκτιμήσεων, φρονώ ότι η επίδικη απόφαση δεν εκδόθηκε κατά παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τη μη εφαρμογή του άρθρου 1, στοιχείο β', ν, του κανονισμού 659/1999.

V — Πρόταση

152. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει ως εξής:

«1) Η απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 12ης Δεκεμβρίου 2007, T-50/06, T-56/06, T-60/06 και T-69/06, Ιρλανδία κ.λπ. κατά Επιτροπής, αναιρείται στο μέτρο που:

- ακυρώνει την απόφαση 2006/323/ΕΚ της Επιτροπής, της 7ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με την απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών που χρησιμοποιούνται ως καύσιμα για την παραγωγή αλουμίνας στην περιοχή Gardanne, στην περιοχή Shannon και στη Σαρδηνία, η οποία εφαρμόζεται αντίστοιχα από τη Γαλλία, την Ιρλανδία και την Ιταλία, με την αιτιολογία ότι, εκδίδοντας την απόφαση αυτή, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως όσον αφορά τη μη εφαρμογή, εν προκειμένω, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88 ΕΚ]»

 - απορρίπτει την προσφυγή στην υπόθεση T-62/06 κατά τα λοιπά και

 - καταδικάζει την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στα δικαστικά της έξοδα, καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι προσφεύγουσες, περιλαμβανομένων των εξόδων της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων στην υπόθεση T-69/06 R.
- 2) Οι υποθέσεις T-50/06, T-56/06, T-60/06, T-62/06 και T-69/06 αναπέμπονται ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων».